

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Inteligentní ostrovy**(stanovisko z vlastní iniciativy)**

(2015/C 268/02)

Zpravodajka: Anna Maria DARMANIN

Dne 10. července 2014 se Evropský hospodářský a sociální výbor, v souladu s čl. 29 odst. 2 jednacího řádu, rozhodl vypracovat stanovisko z vlastní iniciativy k tématu

Inteligentní ostrovy

(stanovisko z vlastní iniciativy).

Specializovaná sekce Doprava, energetika, infrastruktura a informační společnost, kterou Výbor pověřil přípravou podkladů na toto téma, přijala stanovisko dne 4. března 2015.

Na 506. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 18. a 19. března 2015 (jednání dne 19. března), přijal Evropský hospodářský a sociální výbor následující stanovisko 147 hlasy pro, 1 hlas byl proti a 5 členů se zdrželo hlasování.

1. Doporučení

1.1. Ostrovy mají jedinečné charakteristiky, které s sebou přináší specifické obtíže. Tyto charakteristiky však mohou být proměněny v příležitost, pokud budou inteligentní a udržitelné politiky rozvoje prováděny tak, aby ostrovy získaly konkurenční výhody, které vyplynou z udržitelného růstu a lepších pracovních míst.

1.2. V souvislosti s rozvojem a prováděním inteligentních a udržitelných politik rozvoje by měly být zohledněny specifické aspekty ostrovů, zejména z hlediska jejich zranitelnosti vůči dopadům změny klimatu. Politiky a iniciativy by proto měly zajistit náležité prosazování opatření pro přizpůsobení se změně klimatu s cílem zajistit, aby ostrovy vybudovaly a posílily odolnost vůči změně klimatu ve všech oblastech jejich ekonomik.

1.3. Inteligentní politiky pro inteligentní ostrovy by měly zahrnovat „ostrovní test“, na jehož základě by všechny politiky EU měly být otestovány z hlediska jejich dopadu na ostrovy a řádného zohlednění ostrovního rozměru. EHSV Komisi vyzývá, aby ostrovní testy využívala v rámci všech generálních ředitelství.

1.4. EHSV navrhuje celou řadu inteligentních politických doporučení s cílem podpořit inteligentní ostrovy, které jsou podrobně vysvětleny a popsány v odstavcích 4 až 11 níže. Týkají se těchto témat:

- digitální agenda: investice do infrastruktury, dokončení jednotného trhu a investice do výzkumu a vývoje;
- dodávky energie: využití ostrovů jako testovacího prostředí v oblasti energie oceánů, přílivové energie, energie mořských vln, sluneční a větrné energie a kombinace těchto technologií;
- mobilita ve městech a doprava: Horizont 2020 a INTERREG s programy zaměřenými na námořní dopravu a městskou mobilitu s ohledem na udržitelnost na ostrovech, za kombinace státní pomoci a udržitelné dopravy;
- námořní politika: námořní dohled, výzkum a vývoj v oblastech námořní těžby a oceánografie za využití ostrovů jako výzkumných středisek, posouzení dopadu ostrovů na námořní politiku, úloha ostrovů v námořní politice;

- obchod se zbožím a službami: osvědčené postupy specificky zaměřeného obchodu, uzpůsobení politiky napomáhající specificky zaměřenému obchodu, otevřené laboratoře pro hospodářský a sociální vývoj na ostrovech;
- cestovní ruch: dostupnost, specifika povahy cestovního ruchu a dopady cestovního ruchu;
- vodní hospodářství: politika se specifickými rysy, jež jsou pro ostrovy jedinečné;
- vzdělávání, odborná příprava a celoživotní učení.

1.4.1. Má se za to, že by se tato doporučení uplatňovala – v závislosti na pravomocech a odpovědnosti, ať sdílených či nikoli, různých úrovní – především na místní, regionální či celostátní úrovni nebo na úrovni EU. Spolupráce mezi jednotlivými úrovněmi je jednoznačně zapotřebí.

2. Oblast působnosti

2.1. V tomto stanovisku EHSV používá definici OSN pro ostrovy jako základ. Oblast působnosti se ovšem jednak limituje na ostrovy, jež jsou součástí Evropského hospodářského prostoru, a jednak začleňuje malé a střední ostrovy, které jsou samy o sobě rovněž státy a členy Evropského hospodářského prostoru. To se konkrétně týká Malty, Kypru a Islandu.

2.2. Výrazem „inteligentní ostrovy“ EHSV specificky odkazuje na ostrovní oblasti, které vytváří udržitelný místní hospodářský rozvoj a vysokou kvalitu života tím, že vynikají v mnoha klíčových oblastech udržitelnosti, jako je hospodářství, mobilita, energetika, životní prostředí, informační a komunikační technologie, vodní hospodářství, vzdělávání a lidský kapitál, a vykazují vynikající výsledky v oblasti správy věcí veřejných.

3. Úvod

3.1. Evropské ostrovy jsou někdy z důvodu své izolace a okrajové povahy ve srovnání s evropským kontinentem znevýhodněny. Zeměpisná poloha však přináší kromě nevýhod i velké výhody, a v současné době ostrovy také nabízejí obrovský potenciál pro růst a rozvoj nejen pro ně samotné, ale rovněž pro Evropu jako celek. Z tohoto důvodu EHSV požaduje rozvoj iniciativ inteligentních politik a inteligentního rozvoje na evropské, národní a regionální úrovni, jenž by rovněž zohlednil zvláštní charakteristiky ostrovů. Nicméně odpovědnost za inteligentní politiky pro ostrovy by měla být rozdělena mezi všechny výše uvedené úrovně a neměla by spadat výhradně do jedné kategorie. Vzhledem k této sdílené odpovědnosti, avšak nejen z tohoto důvodu, EHSV vyzývá k sestavení skupiny odborníků pro ostrovy, která by dohlížela na politiky a jejich použitelnost a dopad na ostrovy. Kromě toho EHSV doporučuje zřídit otevřenou platformu pro ostrovy, která by sloužila jako fórum pro koordinaci a činnosti mezi ostrovy, pokud jde o cíle inteligentních ostrovů.

3.2. Zvláštní charakteristiky ostrovů často vedou k určitým konkrétním sociálním jevům, jako je úbytek obyvatelstva související s odlivem populace na kontinent s vyhlídkou údajných lepších příležitostí, obtíže související s dopravou a někdy i marginalizace. Nicméně některým ostrovům se podařilo proměnit tyto nevýhody ve výhody a podařilo se jim nalézt skuliny na trhu, jimiž se odlišují.

3.3. Vzhledem k specifickým charakteristikám ostrovů EHSV žádá, aby politiky EU zahrnovaly „ostrovní test“, na jehož základě by všechny politiky EU měly být otestovány z hlediska jejich dopadu na ostrovy a řádného zohlednění ostrovního rozměru. EHSV Komisi vyzývá, aby ostrovní testy využívala v rámci všech generálních ředitelství.

4. Digitální kapacity

4.1. Vzhledem k tomu, že Internet je pro Evropu jasně danou oblastí růstu, je jedním z našich cílů pro rok 2020 zajistit, aby do roku 2020 měli všichni Evropané přístup k širokopásmovému připojení a 50 % obyvatelstva nakupovalo již letos online.

4.2. Pokud jde o cíl zajistit rozsáhlé pokrytí internetem do roku 2020, některé oblasti, včetně některých ostrovů, zaostávají z důvodu problémů týkajících se infrastruktury. V současné době vykazuje určitý počet ostrovů, zejména těch vzdálenějších, nízkou míru rozšíření internetu a nedostatečný přístup veřejnosti k internetu.

4.3. I když jedním z cílů strategie Evropa 2020 bylo zajistit do roku 2013 pokrytí internetem v celé Evropě, na některých ostrovech tohoto cíle dosud nebylo dosaženo, zejména z důvodu problémů s infrastrukturou.

4.4. Digitální kapacita je jeden ze způsobů, jak ostrovy mohou snížit překážku zeměpisné izolace, a to nejen prostřednictvím příležitostí, které nabízí elektronické obchodování pro podnikání, zaměstnanost a malé a střední podniky, ale také tím, že veřejnosti umožní lépe využívat výhod jednotného trhu.

4.5. Za tímto účelem EHSV vyzývá k přijetí konkrétních opatření, která by měla být přijata na evropské i vnitrostátní úrovni s cílem:

- i) investovat do infrastruktury za účelem zajištění plného rozšíření širokopásmového připojení na ostrovech;
- ii) dokončit jednotný digitální trh, čímž by se zajistilo, že ostrovy nebudou penalizovány a budou se moci plně podílet na jednotném trhu;
- iii) investovat do výzkumu a vývoje na evropské úrovni s využitím potenciálu ostrovů pro zvýšení zaměstnanosti a růstu v odlehlých oblastech. Dále by měl být výzkum a vývoj využíván jako nástroj k dosažení větší sociální inovace na ostrovech.

5. Energetická udržitelnost

5.1. Evropa zavedla energetické cíle pro roky 2020, 2030 a 2050 tak, aby se stala udržitelnější a omezila používání fosilních paliv při plnění našich energetických potřeb. Některé ostrovy EU jsou nejen závislé na fosilních palivech pro všechny své energetické potřeby, ale závisí také na konkrétních omezených způsobech námořní dopravy pro jejich získání.

5.2. Z toho důvodu je o to důležitější, aby se ostrovy staly udržitelnějšími, pokud jde o jejich spotřebu energie. Ostrovy jsou z důvodu své povahy dobře připraveny získat maximum z energie oceánů a z větrné a sluneční energie.

5.3. Úspěšné příběhy jsou důkazem, že ostrovy mají potenciál stát se trvale soběstačnými z hlediska svých energetických potřeb. Například ostrov Samsø, který leží při pobřeží centrálního Dánska, je „ostrovem energie z obnovitelných zdrojů“ této země od roku 1997. Během 10 let se tento ostrov za využití 11 pozemních větrných turbín stal zcela soběstačným, pokud jde o pokrytí potřeb obnovitelné energie. V roce 2014 se úplně soběstačným v oblasti obnovitelné energie stal také jeden z Kanárských ostrovů, ostrov El Hierro, prostřednictvím využívání větrných turbín a elektřiny z vodních elektráren.

5.4. Evropské ostrovy by mohly mít velký přínos z energie z obnovitelných zdrojů. Toto odvětví, které jim umožňuje snižovat uhlíkovou stopu, je zdrojem růstu a zaměstnanosti, a to nejen v rámci odvětví samotného, ale také mimo něj, jako v případě ostrova Samsø, který se stal turistickou atrakcí díky svému úsilí stát se dlouhodobě soběstačným.

5.5. EHSV proto požaduje přijetí opatření na evropské i vnitrostátní úrovni zaměřených na:

- i) výzkum a vývoj v oblasti energie oceánů, energie mořských vln a přílivové energie na ostrovech, nejen za využití ostrovů jako testovacího prostředí, i když se jedná o související téma, ale také za využití místních znalostí a zkušeností z výzkumu;
- ii) studium dopadů kombinování různých forem energie z obnovitelných zdrojů na malé a lokalizované oblasti, jako jsou ostrovy;
- iii) specifické inovační iniciativy na ostrovech.

Tato opatření by měla zohlednit specifické podmínky na ostrovech jednotlivých moří a oceánů.

6. Doprava a mobilita ve městech na ostrovech

6.1. Doprava je pro obyvatele ostrovů zvláště složitou otázkou, protože jsou obklopeni mořem a to je vystavuje silné závislosti na trajektech a leteckých společnostech. Ostrovy jsou rovněž velmi závislé na námořní dopravě, pokud jde o dovoz a vývoz zboží. Z tohoto důvodu je obvykle trajektová přeprava příjemcem státní podpory a dotací, jež mají zmírnit zátěž výdajů na trajektovou přepravu spadající na místní obyvatele. Řada dopravních společností i nadále používá nekvalitní palivo, které ohrožuje pracovníky v námořní dopravě, místní obyvatele a turisty.

6.2. I když je městská mobilita závislá na rozsáhlém využívání motorových vozidel, stále častěji jsou zaváděny udržitelnější způsoby městské dopravy, např. využívání vozidel s nízkými emisemi na Liparských ostrovech. Na ostrovech existuje větší prostor pro zavedení či rozsáhlejší využívání hybridních vozidel a vozidel s elektrickým pohonem.

6.3. EHSV doporučuje, aby byla přijata opatření v následujících oblastech:

i) konkrétní projekty programu Horizont 2020 by měly být zaměřeny na energeticky účinné projekty v oblasti námořní dopravy pro ostrovy;

ii) státní podpora v oblasti dopravy by měla být přidělována podnikům, které přijmou konkrétní opatření pro snížení emisí a v námořní dopravě používají kvalitní paliva;

iii) projekty INTERREG by měly být zaměřeny na energeticky účinnou městskou mobilitu na ostrovech;

iv) důraz by měl být kladen na vytváření důstojných a udržitelnějších pracovních míst na ostrovech. EHSV se rovněž vyslovuje za snižování počtu případů nejistého zaměstnání pro pracovníky leteckých společností, které létají na ostrovy, a pracovníky výletních lodí pro okružní plavby, jejichž činnost často využívá atraktivitu ostrovů.

v) přístupnost pro starší osoby nebo osoby se zdravotním postižením by rovněž měla tvořit součást inteligentních politik dopravy pro ostrovy.

7. Námořní politika

7.1. V posledních letech byla věnována větší pozornost modré ekonomice a jejímu potenciálu. Námořní záležitosti mají pro ostrovy obklopené mořem velký význam.

7.2. Ostrovy mohou mít konkrétní prospěch z provádění námořní politiky na úrovni EU.

7.3. EHSV opakuje své předchozí výzvy pro stanoviska týkající se významu ostrovů EU pro námořní tradici a know-how v oblasti námořních činností. Ostrovy v EU mají komparativní výhodu jakožto poskytovatelé námořníků, kteří mají námořní know-how získávané po generace, které by nemělo být ztraceno. Nicméně během období vysoké nezaměstnanosti na pevnině trpí odvětví lodní přepravy EU známým nedostatkem námořníků EU, kteří by mohli být zaměstnáni jako důstojníci evropského loďstva.

7.4. EHSV doporučuje, aby byla přijata opatření v následujících oblastech:

- i) měla by být přijata opatření zajišťující ostrovům konkrétní prospěch z námořního dohledu;
- ii) ostrovy by měly být pověřeny úkoly v oblasti výzkumu a vývoje v odvětví námořní těžby, oceánografie a mapování mořského dna, a jejich kapacity v těchto oblastech by měly být posíleny. Ostrovy mohou hrát větší úlohu při ochraně biologické rozmanitosti a je třeba podporovat iniciativy, jež jsou v této oblasti na různých úrovních vyvíjeny;
- iii) Evropská komise by měla provést evropskou analýzu dopadů, pokud jde o úlohu evropských ostrovů v námořních záležitostech;
- iv) je třeba vyvinout soustředěné úsilí v oblasti námořních záležitostí, se zvláštním zaměřením na ostrovy a jejich úlohu;
- v) je třeba přijmout opatření na úrovni EU k přilákání osob žijících na ostrovech EU k námořní profesi a k zajištění nezbytných školení.

8. Produkty a služby na ostrovech

8.1. Ostrovy napříč Evropou vykazují různou míru rozvoje: některé se stále nacházejí ve stádiu migrace, remitence, pomoci a administrativy (MIRAB) (Bertram and Watters, 1985), jiné jsou malými ostrovními ekonomikami zaměřenými na cestovní ruch (SITE) (McElroy, 2006), a několik se propracovalo do stádia lidé, zdroje, zahraničí, finance, doprava (PROFIT) (Baldacchino, 2006).

8.2. Některé konkrétní příklady osvědčených postupů u ostrovů ve fázi PROFIT jsou:

- Jersey: správa soukromého majetku;
- Malta: elektronické hrací automaty;
- Island: cloud computing;
- Kypr: registrace vlajek;
- Kréta: léčba onemocnění oka LASIK.

8.3. Ostrovy jsou konkurenceschopnější, pokud jsou schopny nalézt skulinu na trhu a stát se v ní výjimečnými.

8.4. EHSV proto doporučuje:

- i) stanovit osvědčené postupy pro ostrovy;
- ii) regionální politiky by se měly věnovat rozvoji okrajových trhů;
- iii) ostrovy by měly být využívány jako otevřené laboratoře pro rozvoj výrobků nebo služeb, které by poté mohly být rozšířeny v kontinentální Evropě.

9. Cestovní ruch na ostrovech

9.1. Ostrovy jsou velmi často spojovány s cestovním ruchem (model SITE), nicméně by cestovní ruch, ačkoli je pro ostrovy významným odvětvím, neměl být považován za jediné či hlavní odvětví a je třeba věnovat řádnou pozornost ostatním odvětvím průmyslu.

9.2. Specificky zaměřený cestovní ruch skýtá ostrovům jasnou konkurenční výhodu ve srovnání s přístupnějšími oblastmi kontinentální Evropy. Specificky zaměřený cestovní ruch by však neměl nutně znamenat nákladnější cestovní ruch. V této souvislosti je dostupnost ostrovů zásadní pro zajištění přístupnosti, pokud jde o finanční, fyzické a také dopravní otázky, při současném dodržování požadavků na ochranu životního prostředí.

9.3. EHSV proto doporučuje:

- i) politiky související s cestovním ruchem by měly věnovat zvláštní pozornost situacím na ostrovech;
- ii) dostupnost s ohledem na cestovní ruch by měla zahrnovat aspekt dopravy na ostrovech, jak se uvádí výše, a také dostupnost, pokud jde o finanční otázky a otázky mobility, a požadavky na ochranu životního prostředí.

10. Hospodaření s vodou

10.1. Ostrovy se v otázce hospodaření s vodou potýkají s podobnými problémy, k nimž patří: nedostatek vody, snížená kvalita vody, nevhodné zacházení s vodou, jako např. nadměrné využívání zdrojů, a zvýšená potřeba v důsledku cestovního ruchu.

10.2. Sopečné ostrovy představují další rozměr ve vodohospodářství, jímž se vodní politiky obecně nezabývají: aspekt vodních zdrojů sloužících zdravotním účelům.

10.3. EHSV proto doporučuje, aby vodohospodářské politiky věnovaly zvláštní pozornost specifickým charakteristikám ostrovů, neboť jejich požadavky často směřují k:

- i) opětovnému používání vody;
- ii) rozlišování mezi pitnou a užitkovou vodou;
- iii) odsolování vody;
- iv) sběru dešťové vody;
- v) zlepšení udržitelnosti zdrojů vody používané ze zdravotních důvodů.

11. Vzdělávání, odborná příprava a celoživotní učení

11.1. Vzdělávání je často považováno za klíčový prvek pro zlepšení životní úrovně. U ostrovů to platí o to více. Instrukce terciárního vzdělávání mají často na ostrovech v konkrétních oblastech vynikající kvalitu a zaměřují se na specifické oblasti, obyvatelům ostrovů by však mělo být přístupné rovněž vyšší vzdělávání obecně.

11.2. Za tímto účelem je třeba dále prozkoumat potenciál digitálního světa s cílem zajistit, aby učení a vzdělávání bylo stejně přístupné pro osoby žijící na ostrovech jako pro osoby žijící na evropském kontinentu. Jasným příkladem potenciálu digitálního světa jsou Kyklady, kde se pro účely odborné přípravy rozsáhle využívá telekonferencí.

11.3. Ostrovy trpí v důsledku přemísťování větším úbytkem obyvatelstva, a celoživotní učení může a mělo by být jednou z politik a postupů, jejichž cílem je udržet pracovní síly, jež jsou nejen vysoce zaměstnatelné, ale rovněž je láká zůstat na ostrově.

11.4. EHSV proto doporučuje, aby politika:

- i) odrážela úlohu vzdělávání pro rozvoj ostrovů;
- ii) zaváděla přístupy celoživotního učení s cílem zajistit zaměstnatelnost a pracovní sílu, která dokáže využít plného potenciálu trhu práce na ostrovech;
- iii) zajistila, aby ostrovy nebyly ochuzovány o své pracovní síly.

V Bruselu dne 19. března 2015.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Henri MALOSSE